

ДІЛО

виходить щоденно передполуднем

Видав. ВИДАВНИЧА СПІЛКА „ДІЛО“

<p>РЕДАКЦІЯ і АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок 10. П. поч. Корто почт. шк. 143.322 Адреса для телеграм: „Діло“ Львів Нач. Редактор прабиває від 10—11 год. передполудн. Реквізіція не повертається.</p>	<p>ПЕРЕДПЛАТА: Місячно в криво 420 вл. ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 дол., Франції, Голландії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 750 вл., Німеччині 750 вл., Швейцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. р. рубли 150 рубли, Болгарії 750 вл., Австрії 750 вл. Залиш виплати 1 дол.</p>	<p>В справі оголошень звертатися до Адміністрації. ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 17 сот.</p>
---	---	---

Начальний редактор д-р ДМИТРО ЛЕВИЦЬКИЙ

Квестія існування.

„Справа окраїн є справою великодержавного становища Польщі — якщо взагалі не питанням існування Польщі“. Такий погляд є сьогодні пануючим серед польського громадянства, серед польських політичних чинників, це є аксіома польської політики.

В останньому числі проголосив цю аксіому краківський „Час“, один з найтрезвілих органів польської політичної думки, консервативний орган, що змія і мав відвагу час до часу з ліберальною точкою погляду розглядати Чаболілу „дужоплемінну“ проблему, питання східних „кресів“. Очевидно, майже вся польська преса під „кресами“ розуміє не тільки українських і білоруських земель під Польщею, тільки ту частину національно-непольської території, 1) яка простягається на схід від лінії Керзона і 2) яка припала Польщі від РСРР на основі рижського трактату, а яка переважно входила в склад перської імперії. Таким чином поза поняттям „кресів“ в польському розумінні входить Сх. Галичина, якої правдо-державно становить до 15. березня 1923. було відмінене від такого становища інших східних земель.

Зайвим було би доказувати, що таке відмінене трактування національної території одного народу, в даному випадку українського, є зовсім неправильне і тенденційне. Ясно, що через те Сх. Галичина не хоче за всяку ціну впровадитися до „кресової“ шувляки.

Очевидно, загрозою в тому розумінні, що так легко проковтнути, як собі на початку представляли цю справу польські публіцисти і польські державні мужі.

Краківський „Час“ вупилюється над останніми розбіжностями у варшавському кабінеті на тему „кресів“, беручи привід до своєї застанови в відомого обжигника про польський віча віцеми, Смутьського і тієї бурі в скляній воді, яка заварилася між міні. Ратайським і Смутьським.

Ст. Тугутом. Противенство поглядів оснований не на цьому епізоді, але має свої корні у постаї до „кресів“ по-одиночки політичних чинників в кабінеті і соїмі.

„Той спір — пише „Час“ — впливає на весь кожний хвилі — чи т.ч. коли йде про язикові закони для окраїн, уважені в принципі, але що не вважені в житті; чи то, коли йде про уодностайнення адміністраційного законодавства для окраїн з правдавством для решти польських земель; чи то, коли йде про питання українського університету і його осідку; чи то, коли йде про квестію парцеляції і земельної реформи; чи то, коли йде про заведення виняткового положення; чи то, коли йде про церковні відносини на сході, а головним відношення до православної церкви, досі невирішені ніяким яким й вичерпучим законом“.

Закарпатська Україна.

(змагання до консолідації. — фузія кооперативних союзів. — зв'язання „Хліборобів“ і „Аграрників“. — „Руська Нива“. — „Руське педагогічне т-во“. — „Просвіта“. — НАПАСТІ НА ЕМІГРАЦІЮ. „РОКАРПАТСЬКЕ НІВАВУ“).

Ужгород, 25. лютого 1925.

Чеські урядові чинники дсіє не можуть забути поразки, яку вони потерпіли підчас минулорічних парламентських виборів на Закарпатській Україні, де перезакожув більшість голосів здобули комуністи. В 1926 році кінчиться шестилітній період чеськословачького парламенту

Отже постійні вагання, які мають, по думці краківських політиків, своє джерело виключно тільки в розбіжності поглядів. Во одна частина польської політикерії

„божонати ідеї полонізування окраїн і нетолерування там ніякого національного руху поза польським думачим, що тим чиним наслідки іше звяжуться окраїн з польським керівним центром“.

Друга частина тієїж політикерії змагає до рівноправності українського елементу з польським, заперення Рому тієї самої міри культур, правної охорони, релігійної і політичної свободи, які і повезертаріяна суверені нікого акнавісініціної істотності. — думачим, що тої шлях веде до найкращого об'єднання окраїн з Польщею, уринування польського впливу нас на все і добуття для нашої окраїної політики повнорівної піддержки зааранції“.

Такі є провідні тенденції польської „креслової“ політики, але тільки в теорії. Фактично тріюмує тільки сучасно-полонізаційна акція у всіх ділянках „кресового“ життя.

Краківські політики пішли вже так далеко, що формально не заважають за ніякого з цих напрямків, а бажують лише одного, щоб припинилося вагання, себ-то щоб у всі своїй величч затрюмфував полонізаційний курс та ще поширився полонізаційний режим. Во тільки тоді „безсилюна Польща без окраїн“ уринує своє великодержавне становище і своє існування.

Ось у чому міститься квестія існування

з тої причини, що самі чеські партії зводили між собою завзяту боротьбу за карпаторуські душі. Кожна чеська партія старалася взяти для себе якнайбільше членів з поміж тутешніх Українців і самі счиняли та піддержували завзяту міжпартійну боротьбу, замість мати передовсім загально-славянський інтерес на увазі. Цей стан траєва долини, так, що на політичному ґрунті консолідації покищо не видно.

Натомісць зроблено початок об'єднання двох найбільших руських партій на ґрунті кооперативному. Дня 10. лютого н. р. переведено фузію двох кооперативних союзів: ужгородського, який був в руках партії хліборобської (Брашайко—Волошин) і мукачівського, який був для конкуренції першому оснований партією аграрною (Камінський). В новому „Кравому дружественному Союзі в Ужгороді“ в Пряшеві заступлені хлібороби 5-ма, а аграрники 6-ма членами. На технічного директора того союзу запропонувала хліборобська партія Василь Струка, який має перейти туди з Пилкарпатського банку.

В Ужгороді говориться тепер про можливість зближення хліборобської партії з аграрною, а навіть про їх об'єднання. Як відомо, діють їх лише відмінене становище в язиковому питанні: хлібороби є народолюбів і держаться народної, т. зв. української літературної мови, а аграрники хилються між місцевим говором і великоруською літературною мовою. Тепер їхні діячі й керманічч мають заявити, що аграрники є партією класовою і питання культурні та язикові для них другорядні. Це дало би можливість зближення обох згаданих партій, а рівночасно можливість культурної співпраці для української еміграції з аграрною партією.

Незалежно від балачок про зближення хліборобської партії з аграрною, перша має намір відновити свій орган „Руська Нива“, яка від виборів припинилася, але від березня має знов появлятися як тижневик.

Під кінець минулого року зарганізувало тутешнє учительство під проводом найбільше заслуженого педагога А. Волошина — Руське Педагогічне Товариство, яке почало видавати педагогічний місячник „Подкарпатська Русь“, що появляється на днях. Крім цього почало Т-во друкувати цілий ряд учбеників для середніх і народних шкіл.

Зте ужгородська „Просвіта“ в своїй так плодотворній діяльності трохи счинилася, головним через недостатку матеріальних засобів. Безнастанні цькування галицьких кашів і ними дезорієнтованих Чехів зно йли своє: Т-во обжежено урядом субвенції, та що воно бореться з фінансовими недоборами а й театрові прозист розвал. Не діяльність на це, Т-во постановило видавати свій орган, місячник „Наука“, господарсько-науковий часопис для народа“.

Тільки три воєводства (станиславівське, тернопільське і волинське) є українськими щодо складу населення; польське і львівське через спеціальну адміністраційну геометрію є мішане (перше білорусько-українське, друге українсько-польське, а вкінці великі українсько-національні простори з переважною українською більшістю (Лемківщина, Холмщина й Підляшя) є доцплєні до польської етнографічної території (до краківського і люблінського воєводства). Так само гоміжк. язикові закони для „кресів“, закони поки-що наскрізь теоретичні, в иншому обсязі мають прировнення в Сх. Галичині, в иншому на Волині, а зовсім не обіймають собою Лемківщини, Холмщини і Підляшя.

Red. čas. „Dilo“ we Lwowie. Pr. 14 25. W imieniu Kzesyrosopolniz Polskiej i Sad okrędowy karny orzekł na wniosek Prokuratury przy tymże Sądzie, jako Gębunal Prezowy we Lwowie, że treść artykuła, umieszczonego w czasopiśmie „Dilo“ Nr. 42 (10.425) z dnia 15. II. 1925. w artykułach pod tytułem 1) „Zbro. za tyru“ ustęp między

konana 24. II. 1925. konfiskatę za usprawiedliwioną i zarządził zniszczenie całego nakładu i wydał w myśl § 491 p. k. zakaz dalszego rozpowyszczniania tego pisma drukowego. Zarazem wydał nakaz odpowiedzialnemu redaktorowi tego czasopiisma, by orzeczenie niniejsze amiescił bezplatnie w najbliższym numerze i to na pierwszej stronie. Niewym.

ДІЛО

Виходить щоденно передполуднем

Видав ВИДАВНИЧА СПІЛКА „ДІЛО“

Начальний редактор Я.Р. ДМИТРО ЛЕВИЦЬКИЙ

На краю пропасти.

Недорідь, мінлива, сухітничі груди землі. — Перед весняними засавами. — Державна кредитова допомога як шпичка. — Голод. — Посити байдужности.

Українське село докотилося до краю пропасти. Голод, нужда, полатки, польовіська доцужність, гульня агента Польської Дирекції взаємних обезпечень і екзактурія — ось благодати, які спадають на село як в рога обильности.

Нечуваній недорідь 1924 року катастрофально відбоясь на селянському населенні. Допомога держави в озимих засавах була просто зникаюча в порівнянні з розмірами катастрофи. До тогож опроцентований озимо-засівний кредит в платінні 15. листопада 1925 р. Тепла вила при недостачі атмосферичних опадів викликала позову міниви і посули, що вже знизили майже половину засівів. В деяких повітах озимі засіви так поряті міншавою, що поперяні землі аж піднімаються, то внобу опадів, виконує достійний відлиховий рух, як людина хоррий сухітничими грудими. Та це не спільне мілістерства рільничтва голосити шибі еі оубі, що стан озимих засівів в дуже добрий. Не перемню, що в хориній Польщі, якої не засагнув своєю руйнуючим крилом недорідь, де — напакі — (як нпр. в Познанщині) був значний врожай, стан засівів в добрий. Та на українськонациональнич земель взагалі, та в Галичині особливо засіви в лиці, крайню лиці. Офіційні загальні звідомлення про додатні висліди озимичі мають чисто політичні цілі: відділювати на заграничч, створюючи корисну основу для заграничнич позивок.

Катастрофа села ще збільшується через безвлягність весняних засівів. Село голодує, кобчуться в своїх найпрямітвітвіших потребах, безрадні серед загальногориколітї, а допомоги ні звидки. Правда, польська влада висагнувала позабужетовий кредит у висоті 7 міль. 500 тисяч зол. на весняні засіви, та це капля в морі. До тогож на Сх. Галичині призначено тільки половину кредиту (3 міль. 750 тисяч зл.), з чога на львівське сеовідство припадає 1,625.000 золотих, а на тернопільське і станіславське по 1,062.500 золотих. Колиж зважити, що найменше половина признаного кредиту дістанеться великій власности, то на селянську власність припадає всього яких і міль. 800 тисяч зол. Та на цьому же кінець, бо з цієї суми в першу чергу будуть підпомагані давніші недавні польські колоністи, так що на українське село припадає всього-на-всього яких і міль. зол. Одначе й цим не вичерпується депресія державних засівних кредитів. Переведення кредитової допомоги за весино-засівну акцію віддано політичній владі (адміністрацивним чинникам), а тим самим вже в зародку звичне реальну мету цілої вкпї. Всевідські й повтїтї допомогі

Фридрих Еберт.

Смерть першого президента німецької республіки.

Помер президент німецької республіки, Фридрих Еберт. Єхадини в історії розвитку народу та держави, коли смерть визначного їх представника стає символом їх переходу в інший світ. Такий мент переживав шпї Німеччина. З особливо Еберта сходить в німецького сучасного життя постаць, яка з тоупом емпала два ворожі сагї, що боролось за владу і яка ставала стовпом, об який розбивались їх супротивні удари.

Перший президент німецької республіки є символічною постацю. Не треба кошої характеристики доби, в якій одна з наймогутніших та найбільше войовничих Імперії переходить у фазу демократичної республіки, як життєво її першого провідника. Еберт вийшов з пролетарських низів, був ланчайним робітником-сідельником і вже зарання почав брати участь у праці соціал-демократичної партії. Хуто присвятив свою діяльність виключно політичній праці. Стає редактором соціалістичного „Бремєр Біоргєрліхтунга“, в 1900 сеоставєєм соціалістичної партії і членом Вілком. Комітету і в 1905 входить до преизидітї соці. партії і працює над її єдиним зв'язком партії з класовими професіональними союзами. В 1912 р. стає послом, а в 1913 р. приходить на місце Бебля як провідник партії. Підчас війни вважає своїм обов'язком в обороні держави боронити уряду, в 1919 р. Национальний Веймарський Збориє вибирають його тимчасовим головою держави, а в 1922 р. годинється на проханнє соці. партії, центра, демократів та партії Штрєвємана залишити є на своїм

становищі аж до літа 1925 р., коли його виборі мали би вперше пере-вести легально.

По Імператорі Вільгельмі — сїдельник-соціаліст Еберт! У цьому нежланому переході єсяуть німецьких державнич крпа і розяснення дусиль, шоби її поланати. Еберт був втїленням талановитї, скромної, нетрєвалюї працєвдатности німецького робітничка, що в боротбу за власну освіту та покращання умовин суспільного життя знімається з одного шабля на другий. Незвичайно сильний здоровий розум та практичний хист, простотильна ширість та чесність єдиної йому симпатії і давали йому змогу виступити твердо проти всіх рискованих спроб: шоби продовжувати в Німеччині революційний стан і проти таких самих небезпечних напівтан: шоби відродити вплив Імперіалістичного націоналізму. Еберт був поміркованим соціалістом і вважає, що добро рїдної країни повинно стояти вище, ніж добро партії, навіть, коли ця партія мала спільну світову програму.

Найбільші заслуги Еберта в тому, що він умів своєю волею та зобов'язанням обуудо єднати її повбєсені та порєволюційні суперечности, з якими боротється нїмїшна Німєччина. Факт, що провідник буршої революційної партії став провідником держави, не був би нічим незвичайним у добі революції та перебудови держави на нових основах, якби в ним не була в парї духова еволюція політичного дїача, що бачив конкретність праці над демократизацією суспільности мирними засобами державного механізму. Ці най-

щі (Сільського Господаря) серед представництва польських великих і малих власників в тільки голосом зволіюшого в депутатів. Правда, подекуди є ще й другий репрезєнтант українського члїборобського населення, проєвєтєвичник „Русского Рольничого Союзу“. Та з такого репрезєнтанта українське селянство не тільки не має ніякої користі, але й поводити велику шкоду. Для прикладу вгаємо, що представник цієї жєтєвої „старорусської“ Організації у львівськїм всевідськїм комітеті о. Іван Костєвичкі постійно голосує з представниками польського общариничтва проти інтерєсів українського селянства. На засїданні львівського всевідськїм комітету в 15. лютого ц. р. коли впринула справа проведена кредитової акції та коли Іж. Ю. Павличковський виставив домагаєня, шоби кредити на весняні засіви розділено через „Центральну Касу спілек рольничих“ і центральну Касу українськїх „коопєратив“ (Красєвнич Союз Кредитовнич), о. Ів. Костєвичкі піддержав польське висєсеннє і заявився за відкличєня вєтє акції „Центр. Касі спілек рольничих“, шоби відкинути „національнї і партійні тертї“. Ясно, що супроти такої постави висєсення Іж. Павличковського провалилось, одержавши тільки голос висєколада.

Державна допомога в тільки опроцентований кредитовою (на 6 проц.) не згадуючі всіляких податків), платна 31. жоуєня 1925 (кредитова поміч на озимі засіви платна 15. листопада 1925). Такий кредит одержує тільки власники помігїлїшого господарства; а малоземельні сєлянє є фактично виключенї від допомоги. Зайвим буде зупинитися на тому, що навіть сєлянє, на якого спаде благодать кредитової допомоги, по суті не буде мати з неї висліди ніякої реальної користі, бо в осєннє він мусїтимє потрїбно або й почерво її звертати з огляду на рїжничю ціну. Годинється зазначити, що в момент прєлїмїнування позабужетового кредиту на весняні засіви, сотнар сїаного збїжжа коштуєвав 25 зол. Сьогодні його ціна підєскочила майже на 100 відсотків (44 зол.). Тимсамим реальна вартість сїаного кредиту впала на 50 відс, що єще більше покрїблєтєче розходження шї при осєнній сплатї.

Правда, рільнича комісія польського єдїму ухвалила на вирівнанє обниженюї реальної вартості первісного кредиту другу дотатїю також у висоті 7,500.000 зол., одначе — як заявив прєдставник уряду — міністерство скарбу не має дєрєла на покрїття цієї дотатїї. Це значить, що ухвалена дотатїя мусїт лишитися в сфері мрїї і побожнич бєжхань.

Годинється теж зазначити, що стан

вимагав для відвернення страшний наслідок катастрофи, 6.100 вагонів сїаного збїжжа. Тепер же розмір сїаногої катастрофи виявляється далєко більшим. На обєяннє вїєчєнї і ячмєнем околє 680.000 га землі треба понад 12 тисяч вагонів збїжжа. За асїгнованї догєпер. кредити для Сх. Галичини (3.750.000 зол.) можна тепер набути найбільше 850 вагонів сїаного збїжжа, а з того тільки яких 250 вагонів для українського сєлянства. Колиж мьти на увазі, що занїєць в бі є в рї, допомогі, якої домагаєся „Сїльський Господар“, припоровлено роздрїбну грошеву дотанїю, то це єще обнизило кількість вагонів збїжжа що найменше на одну третину. Таким чином всє допомогова акція на весняні засіви, коли навіть поминути є спосіб і шляхи її переводження, є зведена в нїєць.

Виглядає є так, як в тїї приповідцї про роблення човна, опісля корита, згодом ложки, доки всє історія не скїнчилась шпичкою. Такою шпичкою є й державна допомога на весняні засіви, шпичкою, яка принєсе малу або й ніяку користь на вєсенї, то це єще обнизило кількість вагонів збїжжа що найменше на одну третину. Таким чином всє допомогова акція на весняні засіви, коли навіть поминути є спосіб і шляхи її переводження, є зведена в нїєць.

не вичерпується весняними засавами, навіть — як би ця справа була якнайкращє-поставлена. Очевидно, кредитова допомога на весняні засіви, хоч є вона важка, слабка і мало доцільна, а в наслідках доцужлива, обїємє тільки багатих сєлян і подекуди середняків. А що будуть робити малоземельні, які не мають достаточного гнєптєчного підкладу на одержаннє кредиту. Вкїнці, що жде безземельнич, що взагалі нічого не мають крїм двох рук?

Українське село є на краю пропасти, не тільки щодо засівної кампанії, але єще більше щодо голодової катастрофи, яка зловищеною чорною хмарою нависла над сєлянськими катями. Тому приходиться нам ще раз пригадати українським відповідальним чинникам цю прєважну проблему та вїзвати їх до зараднич кроків, шоби не було запізно, шоби своєю байдужністю, як не негативний відношенням, не допустити до повного розстроєня села, його економїчної а з тїм і кожної нїшої сили, знищення села, його відпорности і життєвоєнергїє є одночасно. Знищення є лише підбудово, але й розбудово